

Workshop RGOc symposium
 Netwerk Stemnings- en Angststoornissen
 Groninger Museum, 15 februari 2013

Compassietraining

Mindfulness-Based Compassionate Living

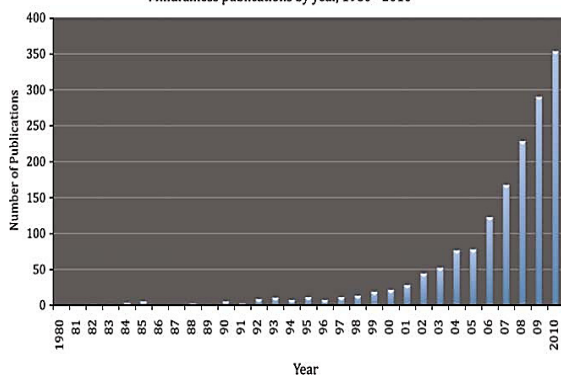
Erik van den Brink, psychiater
 Centrum Integrale Psychiatrie
 Lentis, Groningen

INHOUD

- Relatie mindfulness – (zelf)compassie?
- Waarom compassietraining en voor wie?
- Wat komt aan bod in de training?
- Wat/hoe onderzoeken?

Mindfulness publications by year, 1980 - 2010

David S. Black, Institute for Prevention Research, Keck School of Medicine,
 University of Southern California

Mindfulness-Based Interventies

- MBSR (Kabat-Zinn 1990) *gemengde groepen (chronische pijn, fysieke and stressgerelateerde aandoeningen); kanker; psoriasis; angststoornissen; niet-klinische groepen (studenten, hulpverleners, werknemers)*
- MBCT (Segal ea 2000) *depressie* MBCT-Ca (Bartlett 2012) *kanker*
- MB Pain Management (Burch 2008) *chronische pijn/ziekte*
- MB Relapse Prevention (Marlatt 1985; Witkiewitz ea 2005) *verslaving*
- MB Eating Awareness Training (Kristeller & Hallett 1999) *eetstoornissen*
- MB Relationship Enhancement (Carson ea 2004) *partnerrelaties*
- Aangepaste modules *kinderen* (Goodman & Kaiser Greenland, 2009) *adolescenten* (Dewulf 2009) *ouderen* (Smith 2004) *psychosen* (Chadwick 2006) *adhd* (Zylowska 2008) *autismespectrum* (Spek 2010) *pers st* (Vreeswijk ea 2009)
- Dialectische Gedragstherapie (Linehan 1993) *bps; zelfdestr; eetst; versl*
- Acceptance & Commitment Therapy (Hayes ea 1999) *brede toepassing*

De interne stressgenerator

- *trouble*: stress (symptoom, pijn, ongemak)
- *double trouble*: aversieve reactie (angst, irritatie; *ik wil dit niet*)
- *triple trouble*: hierover oordelen (zelf: *had toch beter opgepast*; anderen: *ze zullen je uitlachen*)

VAN AUTOMATISCHE REACTIE NAAR BEWUSTE RESPONS

Niet meegaan in fight, flight & freeze maar de verschijnselen (fysiek, emotioneel, mentaal) erkennen, bewust erbij blijven en hun voorbijgaande en 'zelfloze' aard ontdekken.

En... **EEN VERANDERING IN ATTITUDE** naar zichzelf en anderen.

3 componenten van mindfulness

Shapiro et al. 2006

- **Intentie** *Waarom?*
 Stressreductie, gezondheid, persoonlijke of spirituele groei
- **Aandacht** *Wat?*
 Aandacht voor de huidige ervaring van moment tot moment
- **Attitude** *Hoe?*
  - Open: niet-oordelend, onderzoekend
  - Mild: vriendelijk en mededogend

3 componenten van zelfcompassie

Neff 2003, 2008

- **Mindfulness**
erkenning van het lijden
- **Common humanity**
besef van gedeelde menselijkheid
- **Selfkindness**
vriendelijk, warm, betrokken

Zelfcompassie correleert positief met...

(Voor reviews zie Barnard & Curry 2011; Hofmann e.a. 2011; Neff, 2012)

- Psychologisch welzijn & levensvoldoening
- Emotionele intelligentie & positieve emoties
- Mindfulness
- Betere coping bij psychosociale stress (falen, trauma)
- Sociale verbondenheid
- Betere immunofunctie, gezonder eten, minder roken

Zelfcompassie

- Verdient een meer centrale plaats in ggz: evolutionaire psychologie, hechtingstheorie, cgt; groeiende hoeveelheid onderzoek (Gilbert 2005, 2009, 2010; Germer 2012; Davidson 2012; Barnard & Curry 2011; Hofmann ea 2011; Neff 2012)
- Mogelijk een krachtiger voorspeller voor welzijn dan mindfulness (Van Dam e.a. 2011)
- Mogelijk een centraal mechanisme in de werking van mindfulness (Baer 2010)
- Mediator voor stressreductie bij MBSR (Shapiro e.a. 2005, 2007) en voor terugvalpreventie bij MBCT (Kuyken e.a. 2010)

Compassietraining

Mindfulness-Based Compassionate Living – MBCL

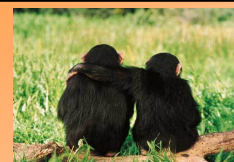
Van den Brink & Koster 2012

- Vervolg op de mindfulnesscursus (MBSR/MBCT)
- Vanuit behoefte aan verdieping (cliënten, trainers)
- Gezondheidszorg; los van religieuze tradities
- EB ingrediënten (visualisaties, oefeningen, CFT)
- 8 (+1) sessies van 2,5 uur per 1 à 2 weken
- Thuis oefenen 1 uur per dag
- 12-14 deelnemers

Voor wie?

- Baat bij MBSR/MBCT, echter...
- Moeite met integreren in dagelijks leven
- Moeite met milde houding naar zichzelf en/of anderen
- Moeite met accepteren beperkingen
- Dominante 'innerlijke pestkop': overmatige zelfkritiek, schaamte, schuld
- Recidive gevoelig: depressie, angst, burn-out, verslaving
- Hardnekkige ongezonde patronen: cluster B en C

Allemaal in hetzelfde schuitje...

- Met een brein, lichaam, emoties en een sociaal gevormd zelf, waar we niet voor gekozen hebben.
- In een leven vol tragedies: bedreiging, verlies, ziekte, verval, dood.
- Veel van wat in ons omgaat is niet ons ontwerp en dus NIET ONZE FOUT.
- Compassie begint met de erkenning van dit onvermijdelijke lijden. WEL ONZE VERANTWOORDELIJKHEID.

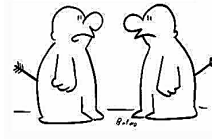
Paul Gilbert (2009)

Compassie

- Het vermogen ons betrokken te voelen bij pijn en lijden van onszelf en anderen, dat samengaat...
- met de wens dit te verlichten en de bereidheid daarin verantwoordelijkheid te nemen.
- Algemeen menselijke eigenschap: bij ieder in aanleg aanwezig is; vaak onvolledig tot bloei gekomen.
- Door beoefening wel te ontwikkelen en te verdiepen = doel van compassietraining.

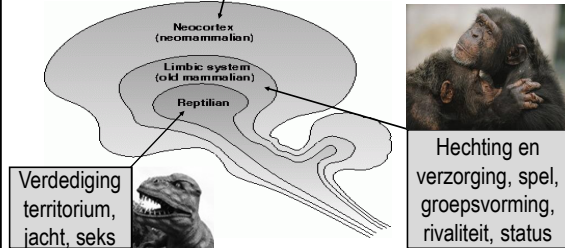
Het gelaagde brein

MacLean 1990

"I know exactly how you feel."

Taal- en conceptvorming, voorstellen, terug- en vooruitkijken, fantaseren, piekeren, begrip van zelf en ander

Hechting en verzorging, spel, groepsvorming, rivaliteit, status

Verdediging territorium, jacht, seks

Hoe socialer de soort, hoe dikker de cortex

leder-voor-zich → We-hebben-elkaar-nodig

Hoe meer verzorging en bescherming na de geboorte nodig, hoe minder 'instinctief' het brein en hoe groter het leervermogen

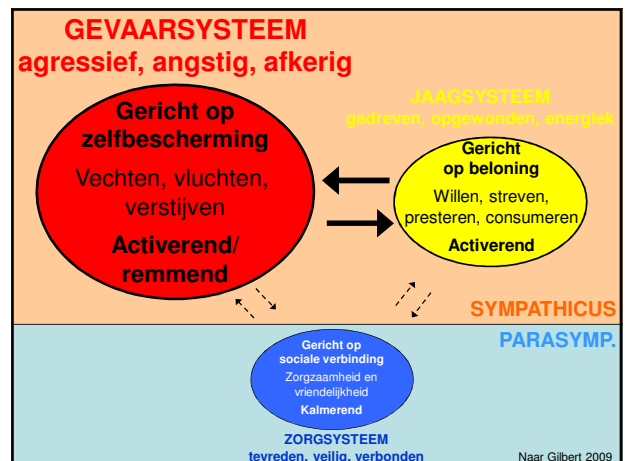
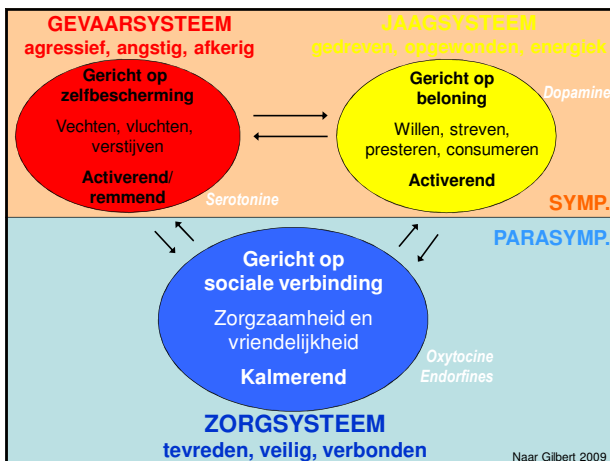
EMOTIES...

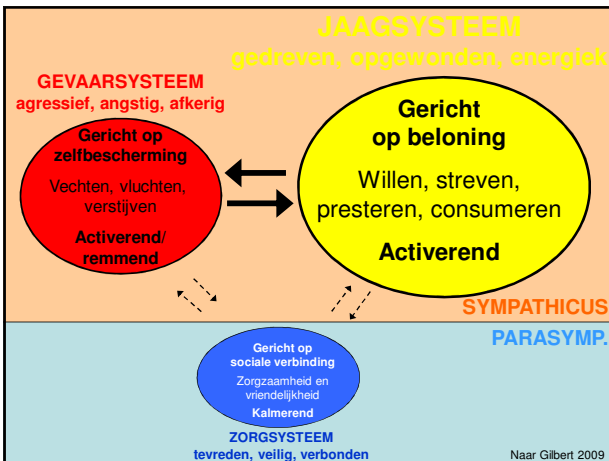
zijn nuttige boodschappers die aangeven of we ons bewegen in de gewenste richting (van overleving!)

DRIE BASISTYPEN EMOTIEREGULATIE

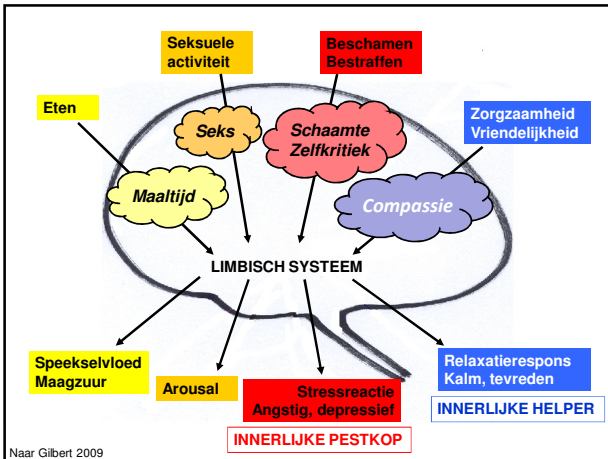
(Depue & Morrone-Strupinsky 2005; Gilbert, 2005, 2009, 2010)

- GEVAARSYSTEEM zelfbescherming
- JAAGSYSTEEM beloning, voeding, bezit, succes
- ZORG- EN KALMERINGSSYSTEEM sociale verbinding en geborgenheid t.b.v. herstel, groei en ontwikkeling

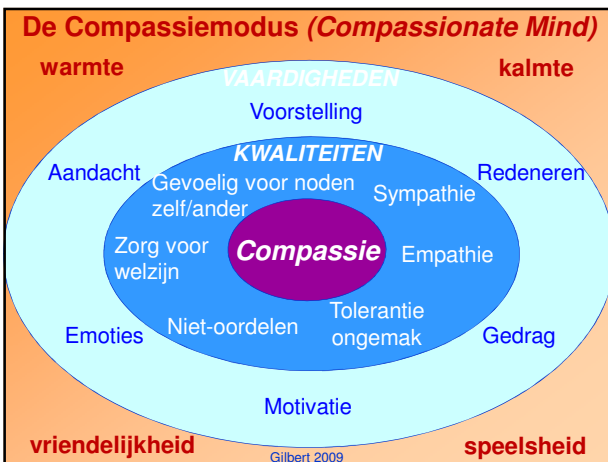

Plasticiteit van het brein

- *Neurons that fire together, wire together.* (Hebb 1949)
- *When you don't use it, you lose it.*
- Zwak zorgsysteem kan krachtiger worden mbv ons voorstellingsvermogen.

The diagram shows two neurons with an existing synapse. As activity increases, a new link is forged, creating a new synapse.

Compassie als 'flow'

Ander → Zelf
Zelf → Zelf
Zelf → Ander

Oefenmogelijkheden

- Kalmerend ademritme
- Veilige plek; Compassionele metgezel; Compassiemodus
- Mildheidmeditatie: zelf & anderen (dierbaar, neutraal, moeilijk)
- Compassievol omgaan met weerstand en verlangen
- Informele oefeningen (ademruimtes met compassie)
- Compassionele brieven; Vergevingsgezindheid
- Ontdekken wat bijdraagt aan geluk; *Taking in the good*

The fear of compassion

Gilbert 2010

Backdraft

Germer 2009

Bij personen met *onveilige hechting/ traumatisering/ affectieve verwaarlozing* kunnen warme gevoelens het gevaarsysteem activeren i.p.v. kalmeren.

Dilemma's voor onderzoekers

verschuivingen van perspectief

- Mindfulness → (Zelf)compassie
- Homogene → Heterogene groepen
- Veranderingsgericht → Acceptatiegericht
- Pathologiseren → Normaliseren van lijden
- Klachtreductie → Krachtgericht (zelfzorg, coping, veerkracht, welzijn, kwaliteit relatie met zichzelf en anderen)
- Ongezonde → Gezonde gewoonten (lengte follow-up?)
- Effectonderzoek → Werkingsmechanisme (specifiek/ non-specifiek?)